

Мишљење Вука Караџића да су Срби имали епских песама и пре Косова, али да их је Косовска битка тако помутила да су све пре ње заборавили, у основи је тачна. Свети путир и свете гусле сачували су српски народ у вековима османлијске владавине.

У Светој Литургији Србин је имао остатак средњовековне раскоши, ту је могао да чује имена „царева и краљева“, ктитора светих цркава и манастира. Са гулама тужног звука и узвишене дубине Србин је своју прошлост уметнички доживљавао, из ње извлачио моралне поуке истовремено је љубоморно чувајући. Наши преци, чини се, више него ми данас, иако су живели под тежим условима и политичким приликама доживљавали су прошлост много прагматичније. Из прошлости су се извлачиле поуке, а на примерима се доста добро учило. Великани су се подражавали, њихова искуства су подстицала на конкретну делатност. Јубилеји нису били хладни ни бирократизовани. Између живота и предања није постојао јаз, традицијом се живело и дисало. Верске конверзије, одсецање од корена дела српског народа праћено је тешким последицама. У те последице спадају губитак националног идентитета и мржња на старо. Покатоличени, односно исламизовани Србин се рвао са осећајем кривице. Морални капитал косовског циклуса остављао је снажан печат. Цар Лазар је честито кољено, он је поднео жртву, оставши витез и јунак. Над опортунистима од XVI до XX века надавила се сенка издаје, али и проклетства.

УЛОГА ХРВАТА У КОСОВСКОЈ БИЦИ

У званичној историографији из периода интегралног југословенства потенцирала се улога Хрвата у Косовској бици. Те идеолошке бајке су инспирисане преувеличавањем турских хроничара о Чесима, Мађарима и Власима у Лазаревој војсци. Ова претеривања добро су дошла писцима српске историје да се прилагођавају захтевима тадашње југословенске политике династије Карађорђевића. Писци српске историје нису ни помишљали да би један Рајко од Змијања, опеван у крајишким песмама о Косовској бици, могао бити реалнији лик од маџарског феудалца Иваниша Хорвата који је, наводно, ишао на Косово. Свесрпско присуство на Косову развијало се временом у епској свести, сваки крај је имао традицију о поједином јунаку и учеснику битке.

Оваплоћење косовског предања код Срба у Далмацији представља Далматинско Косово. То је долина између стрмих обронака Динаре, Козијака и Промине. За њу су се везивале историјске успомене на битку 1389. године, на учеснике и јунаке.

На старим картама из XVI-XVII века Косово је истакнути топоним (Cossovo, Cosovo). По некима, његово порекло се везује за досељавање Срба са истока из области Старе Србије који су после 1389. године донели традицију о бици. По другима, топоним је дубљег средњовековног изходишта и датира пре јачег досељавања Срба на далматинско - крајишке просторе. Постојање Книна у Далмацији и Книнца у Старој Србији, као и оба Косова указују да је исти етнички супстрат давао имена по територији

која се данас назива западни Балкан. Савремени хрватски археолози сматрају да топоним дугује своје порекло птици кос, а лансирањем те универзалније приче настоји се да се разбије српска духовност.

КОСОВСКА СВЕСТ ДАЛМАТИНСКИХ СРБА

Код далматинских Срба косовска свест је имала доминантно место у борби против уније и политичких притисака Млетачке републике. Повест једне светле личности из историје далматинских Срба, епископа, националног борца и историчара [Симеона Кончаревића](#) испуњена је моментима проистеклим из Косовског завета и косовског опредељења. На црквено-народном сабору 1750. године, поред цркве Светог Илије на Далматинском Косову, бенковачки прота

[Симеон Кончаревић](#)

је изабран за епископа (Н. Милаш, Православна Далмација, стр. 398, 399). Врло је карактеристично да се овај епископ Срба у Далмацији потписивао као „косовски владика“. Потреба Срба да се окупе баш на Косову, да већају и донесу одлуке од судбинског значаја, није случајност. Њихова свест је била прожета примерима јунаштва и витештва косовских јунака, која је кроз грчевиту борбу са западњацима добила нешто од јуридичких финеса. Управо та правничка префињеност толико недостаје Србима у њиховој новијој историји.

АРХИПАСТИР СТЕФАН КНЕЖЕВИЋ

Оживљавање косовског предања у Северној Далмацији, његово оделотворење дугује ништа мање значајном епископу, великом градитељу и мудрому архипастору [Стефану](#)

[Кнежевићу](#)

(1853-1890). Србин из

[Оћестова](#)

код Книна добро је осећао потребе времена по којима је управљао прамац корабљи српске далматинске епархије. За епископовања

[Стефана Кнежевића](#)

подигнуто је 15 парохијских домова, 23 православне цркве и 2 параклиса.

Овај архијереј је имао смисла за духовну геополитику, неговао је домаћински однос и бринуо о просторном размештају своје пастве. По ободима српског етничког корпуса је зидао храмове, управо у најистуренијим парохијама да би се осигурао од плиме римокатоличанства, које је у другој половини XIX века на један нови начин показивало старе прозелитске тежње. Подигнуте су цркве у Цетинској крајини: у селу Отишић и [ман](#)

[астиру Драговић](#)

, затим у Зелову надомак Сплита, као и у Имотском. Даље, у околини Бенковца према Задру: подигнута је црква у самом Бенковцу, затим цркве у местима: Лишани, Јагодња, Билишани и Ислам. Српске духовне међе остварене су у Пољицама и Трибњу...

У тој градитељској делатности Епископа [Стефана Кнежевића](#) истиче се и подизање

нове цркве на Далматинском Косову. Почетком XVI века на Косову је постојала црква брвнара, године 1590. подигнута је [црква Св. Илије у Марковцу](#), а у суседној Бискупији православни храм је саграђен 1577. године.

ОСВЕЋЕЊЕ ЦРКВЕ

На узвишењу у селу Звјеринац десетак километара јужно од Книна освећени су 1874. године темељи [цркве](#) које је владика Стефан Кнежевић посветио Св. Јоакиму и Ани. Владика своју првобитну замисао није откривао, не желећи да иритира аустријске власти. Са градњом цркве се намерно одуговлачило да би се њен завршетак поклопио са 1889. годином, 500 - годишњицом Косовске битке. Тада је црква посвећена националном светитељу Св. кнезу Лазару Великомученику Српском. (Далматинска Лазарица и православни Косовљани, поводом стогодишњице освећења темеља Далматинске Лазарице 1874-1974, Шибеник 1974, стр. 23-24).

Савременици су високо ценили задужбинарство Владике Стефана Кнежевића. Нарочито им се допадала смелост да се храм на Далматинском Косову посвети Св. Лазару Српском. О томе је простодушно певао извесни „домородни самоук“, анонимни песник који је у Дубровнику 1906. штампао свој спев Косовско-книнска Лазарица, у коме се може читати:

„Ти си завјет старче испунио;

Роду си се своме одужио,

И миран си пошо с овог св'јета

Тамо горе у небеса света,

У криоце светитеља Саве,

Кнез Лазара, веље српске славе,

А у роду твоме дужност стоји,

Да се сјећа аманета своји.“

ЗВОНИК ДАЛМАТИНСКЕ ЛАЗАРИЦЕ

Нови звоник [Далматинске Лазарице](#) је подигнут 1935. године старањем Епископа Иринеја Ђорђевића. На освећењу звоника у тој „светосавској години“ су поред епископа Иринеја учествовали још и Епископи: охридско-битољски Николај, горњокарловачки Максимилијан, захумско-херцеговачки Тихон, викарни Епископ сремски Сава са близу 70 свештеника и ђакона.

Земљотрес у Книнској крајини 1970. године је оштетио ову цркву, али је она наредних година обновљена и 1973. поново освећена. Данас је [Далматинска Лазарица](#) манастир, метох светоархангелског манастира Крка.

Аутор текста је Радован Пилиповић, а текст је објављен у броју 986 новина Српске Патријаршије "Православље"